

Zeitschrift: Il glogn : calender dil pievel : annalas per historia, litteratura e cultura romontscha
Band: 2 (1928)
Artikel: Cronica politica e comerciala ord la vallada dil Glogn
Autor: [s.n.]
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-881323>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. [Siehe Rechtliche Hinweise.](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. [Voir Informations légales.](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. [See Legal notice.](#)

Download PDF: 08.11.2024

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Cronica politica e comerciala ord la vallada dil Glogn.

Ferton ch'il Glogn tschalatta beinduras vehementamein sias undas dretg e seniester encunter il pei dellas bialas spundas lumnezianas, pereclitond quellas, surtut de vart seniastra entras continuonts sbuadetschs, semovan las undas politicas cheu fetg ruas-seivlamein.

In pign resvegli en la veta politica en nos-sas valadas montagnardas dattan mintgamai nos cumins. Tenor usit ha il cumin de Lumnezia giu liug quest onn ad Uors. Dapli 1808 entochen 1851 vegneva la dieta tenuta sut ils venerabels ischals a Pleif. Quei era in temps, nua che la politica se-svilupava en extrema pissiun, gie bein en-qualgadas sut il dretg pugnil. Da 1851 a 1871 era il liug de cumin adina a Vella e suenter per decret popular alternaus: Vella, Uors e Lumbrein.

Il cumin d'uonn ha giu ina frequenza de 562 votants. Impurtonts ei adina il til dils umens sin piazza-cumin cun accompognament della bandiera flotanta e de cantadurs. Maiestus ei il moment, cura che l'entira rinnada de cumin semetta en schanuglias tier ina cuorta oraziun, conform al vegl usit de nos pardavonts per implorar l'assistenza divina tier la deliberaziun dellas tractandas.

Sut gronda atenziun della raspada de cumin ha sgr. president cirquital Giachen Cavegn de Vella tenuu igl usitau plaid de cumin ed en eloquents plaids fatg revista

dils essenzials evenements politics ed administrativs sin territori cirquital, cantonal, e federal. Sut sia direcziun ein las tractandas ed elecziuns cirquitalas vegnidas proseguidas speditivamein ed en ruaus exemplaric.

Cusseglier nazional Christian Foppa Vignogn

Muort detscharta abdicaziun dil vegl meriteivel sgr. mistral Cavegn ord risguards de sanadad e de sia occupaziun sco scolast ei mistralia vegnida surdada a sgr. scolast Mathias Capeder de Duin. Cheutras ha la Lumnezia catolica e conservativa demussau in act de raschuneivla tolleranza viers la sulletta vischnaunca protestanta de Duin cun circa 30 votants.

Il medems sentiments de tolleranza ha il cumin de Lumnezia gia giu mussau pli baul ed era avon 48 onns (1879) als convischins de Duin viers il bab dil present sgr. mistral

Capeder, il qual era in um zun fetg respectaus dall'entira Lumnezia muort siu curteiseivel sepresentar, amicabile demanonza ed affecziun per ses convischins catolics, las convicziuns politicas e religiusas dils quals el respectava sco um de tolleranza politica. Sche sia εμπrem'elecziun ha dau incaps, sch'ei quei d'attribuir alla politica stradala de Lumnezia, che freva da lezzas uras ualit grondas undas. Il cumin d'Uors da gliez onn ha stoviu vegnir sistius e tenius danovamein sut survigilonza de sgr. mistral Cajacob de Sumvitg en qualidad de commissari della

regenza. In expressiv scammond, de prender festa e de duvrar ils pugns sin cumin ei vegnius observaus.

Ozildi vegn fatg cumin tier nus en Lumnezia ruasseivlamein sco ei descha ad ina sauna democrazia cun l'intenziun de respectar seriusamein ils dretgs artai de nos antenats e de occupar ils uffecis cun umens de habitalitad e character. Mo cheutras vegnan ils sentiments de vicendeivla confidenza denter ils convischins e menaders dil pievel cultivai en stema, affecziun e solidaritad.

En la deputaziun dil cussegl grond ein vegni elegi unanimamein ils signurs: mistral G. Bistgaun Capaul de Lumbrein, cusseglier nazional Christian Foppa, Vignogn e scolast Alexander Schmid de Val.

Honorifica menziun en la cronica politica della biala val dil Glogn meretta l'elecziun de sgr. mistral G. Bistgaun Capaul, advocat a Lumbrein sco president dil cussegl grond per igl onn 1927 entras nossa suprema auctoritad cantonala. Enteifer 7 onns ha la Lumnezia contonschiu duas gadas quella gronda honor, gl'onn 1921 cun sgr. mistral Christian Foppa de Vignogn, sco emprem elegiu president dil cussegl cun domizil en Lumnezia.

Las relaziuns commercialas ein durant igl onn 1927 vegnidas favorisadas entras il trafic d'automobil de posta, che cursescha ussa denter Glion e Vrin.

En paregliaziun dellas relaziuns de posta aunc en ils onns 70 ed 80, d'in temps ch'il beinenconuscent e popular „Sep pot“ de Vrin procurava la posta denter Glion e Vrin ina ne duas gadas ad jamna persuls ne cun siu mel, plitard (1877) mintgadi entochen Vella, vesein nus il meglier progress ded ozildi.

Gl'onn 1877 ei la via nova vegnida baghegiada entochen Vella e gl'onn 1887 a Vrin. Buca senza combatt e bein enqual lutga denter vischnaucas e privats ei quei reusiu. La summa totala ord quei quen de vias ch'ei vegnida repartida en treis gadas (1887, 1882 e 1888) sin las vischnaucas ha purtau

sin frs. 160421.46. La continuaziun dellas vias Vella-Vrin e Uors-Val ha il cantun baghegiu; las vischnaucas han giu leutier mo in'expensa de fr. 24029,88 per expropriaziuns, produczion e transport de material ed administraziun.

Da quellas uras han dus cuors quotidiani de posta cun cavagl entschiet, cun midada de cavals a Vattiz e sin la via sut ad Uors. Silsunter ei vegniu concediu quater cuors a di. Avon l'uiara durant ils meins de stad ha era il carr de dus cavals cursau in per onns. Fertan che denter Glion-Val carrescha dapi in per onns igl automobil de posta durant la stad ed igl unviern la posta d'in cavagl, ei dapi il matg 1926 la posta cun dus cavals sur onn sin la via Gllon-Vrin en vigur, in grond progress viers igl indrez de trafic anteriur, malgrad las difficultads dil manteniment dil stradun, occasionadas d'in en certs loghens pauc stabel terren e schliet trasse per cuolpa de munconta e savieivla survegionza, dil temps che la via ei vegnida baghegiada. — Aschia sa la populaziun lumneziana esser engrazieivla alla buna voluntad della direziun postala ed a quels, che han giu la confidenza tier quella per obtener pli commodeivlas comunicaziuns.

Dentan ei il pli perfetg mied de comunicaziun de quintar igl automobil de posta, cun il qual era la costa seniastra della Lumnezia ei vegnida dotata, numnadamein per uonn igl emprem naven de calonda fenadur entochen igl emprem de november, silsunter naven digl emprem de matg. Quei vehichel porscha buca mo gl'avantatg per cursar pli commodeivel ed emperneivlamein mobein era pli speditivamein. Sco ins di, „ch'il temps seigi aur, sche vesein nus, ch'ins spargna cheutras temps ed expensas. Per ex. sin ina tenda, ch'ins duvra avon in di per ir e vegnir, sa ussa in de Vrin prender siu ansolver, viagar a Glion e far sias commissiuns e turnar tier siu gentar a Vrin senza spender per miezs liters ne in glasin sin differentas staziuns. In factum che nos vegls savessen strusch capir, ei ussa vegnius

realisau. Nies pievel ha simpatisau cun il ruasseivel e precaut trafic d'automobil de posta, in mied de communicaziun, destinaus a purtar svilup alla industria ded jasters. Quei ha gia semussau uonn entras la cuntenteivla frequenza dils bogns de Peiden e Val sco era dellas pensiuns de Morissen, Vignogn e Vrin.

La megliera attracziun per ils jasters ei denton buca mo il vehichel modern, mobein sco biars jasters han sexpectorau, las suleglivas spundas flurentas, entochen da cheu agl exteriur pauc enconuschentas, della biala val Lumnezia. —

Revista.

Tgei ei daventau tut dapi ch'il „Glogn“ ei compariu per la emprema gada la stad 1926? — Cheu fuss da raquintar bia — aver ti has gie era tèz observau tut, aschia che jeu duvras atgnamein raquintar a ti nuot pli. Moschepia, lu vulein nus dus halt raquintar nuot niev ensemen. Mo il vegl lein nus prender en egl e considerar, buca tut, mo enzaconts puncts e facts. Tut fuss memia bia, aschi bia poss jeu buca scriver e ti buca leger, neve.

Nua lein pegliar cantun? Pervia de mei magari ella China, quei ei gie schi pulit lunsch naven da nus, e da quei da lunsch auda ins pli bugen.

Ella China fa la historia dil mund ussa in pass gigantic vinavon. Quei imposant reginavel ha entochen ussa quasi durmiu e semiau e cupidau. Pertratga inagada, 400 milliuns habitonts, tschien gadas dapli che la Svizera, e rodund 12 milliuns kilometers quadrats, circa treitschien gadas dapli che la Svizera. Entochen avon paucs onns aunc purtavon ils chines ina terscholla e vestgadira liunga, loma sco las femnas tier nus. Diligents ed inschignus fuvan els dapi tschentaners, dasperas aver in pievel cumadeivel e nuotzun gueril. Jasters molestus, ingles, americans, franzos, tudestgs, japanès, etc. han perquei era, igl emprem mo sco marcadonts, lu sco conquistaders, priu dils megliers ports de mar chines, a Kanton, Schanghai etc. — Els han leu acquistau entirs quartiers els marcaus ne baghegiu tals novs. En quels ed el

contuorn han els tenuu agen militer, atgna polizia, agen dicasteri. Quei fuvu las schi numnadas concessiuns, territoris jasters sut domini jester, els megliers ports de mar chines. Als chines fussian quels marcadonts jasters nuota stai schi malvegny; mo pli che quels marcadonts ein plaun e plaun semidai en conquistaders, e pli odiai che els ein vegni.

Duront l'uiara mundiala eis ei era vegniu malruasseivel en China, igl imperatur a Peking, giuvens e fleivels, ei vegnius catschous, politichers e generals revoluzers han priu las hottas entamaun. Mo immediat ein era ils revoluzers vegni en carplina in cun lauter ed aschia eis ei vegniu tier l'uiara civil-burgeisa permanenta. Ussa sebban duas gruppas principalas: chines dil nord sut Tschang-Tso-Lin a Peking, e chines dil sid sut Tschiang-Kai-Schek a Nanking. Quels fan uiara in encunter lauter igl emprem per la pussonza en la China seza, omisduas partidas ein denton unidas en la pretensiun, che ils jasters en la China hagian buca pli de commandar, mobein era de obedir. Aschia eis ei ussa finiu cun las concessiuns ed ils privilegis dils jasters ella China, e quels ston ussa empruar de spindrar, quei che selai aunc spindrar sin via de contracts.

Ils pli odiai ella China fuvau ils ingles, perquei che els havevan capiu de acquistar ils pli bia privilegis. Da quei odi han ils russ fatg diever, per saver catschar lur nas era ellas affarias revolzionaras della China. Cun daners ed emissaris han els capiu de